

Ismeretlen rajzoló: Az Akadémia székházának főhomlokzata, 1864 (után)

Tus, akvarell, papír, 630 × 1016 mm

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Tervtár, T 15 No. 14/1

A Velencét – a Brenta egykori oldalágának folyását követve fordított „S” alakban – kettészelő Canal Grande partjain sorakozó telkekre a középkor korai évszázadai óta a reprezentáció színhelyeként tekintettek a város gazdag családjai és kereskedőházai. Ennek megfelelően e telkeken *fondacók* erőteljes, valamint *palazzók* (illetve azok venetói tájnyelvi megfelelői: a *càk* vagy *ca’k*) fényűző épületeit emelték a századok során.

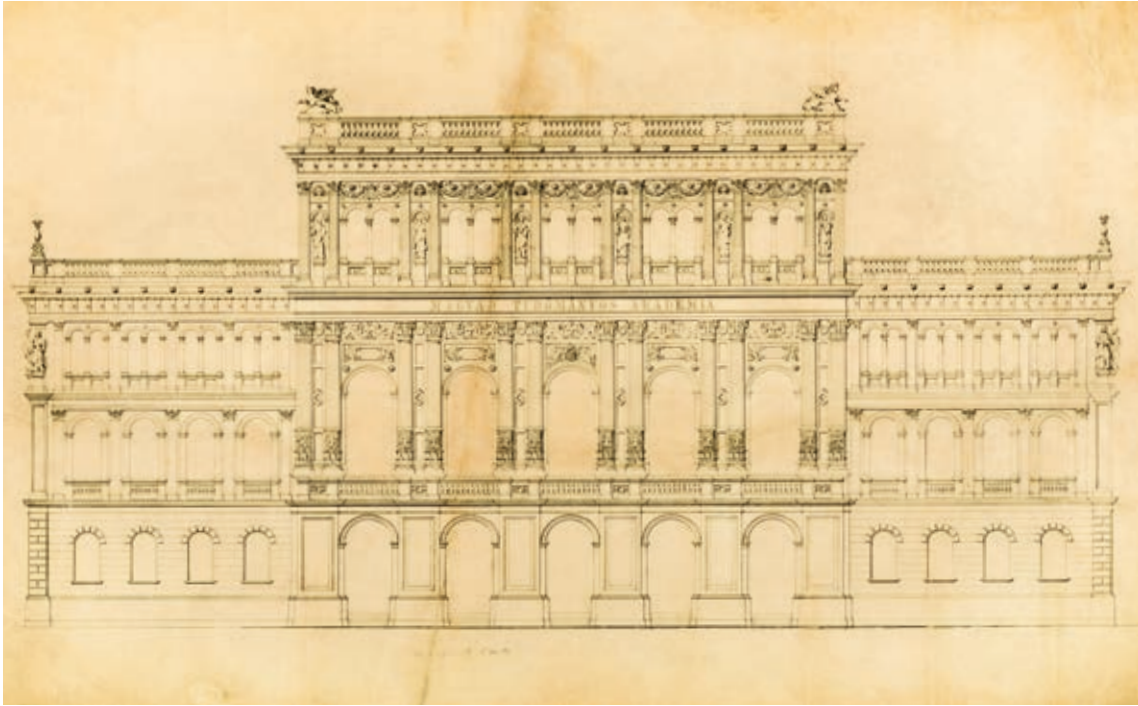
A paloták és kereskedőházak reprezentációs szempontból kétségkívül legfontosabb részei a csatornára néző homlokzatok és a mögöttük rejlő első emeleti dísztermek voltak. Friedrich August Stüler első Akadémia-tervein a Dunára néző szárny középízalatiójának *piano nobiléjébe* – a velencei palotákéhoz hasonló kialakítású homlokzat mögé – helyezte a dísztermet. (Ennek „maradványa” a „kis gyűlésterem”, azaz a heti ülések terme, a mai felolvasóterem.) A Canal Grande *palazzóinak* esetében ugyanis nemcsak a homlokzatnak a vízről vagy a túlsó partról feltáruuló látványa, hanem a palota központi terméből nyíló kilátás is a reprezentáció eszköze volt.

Az Akadémia palotájának megvalósult, nem a folyóra néző főhomlokzata is a velencei reneszánsz palotákét idézi. Velencében két lombard származású művész, Pietro Lombardo (1435–1515) és Mauro Codussi (1440–1504) terjesztette el az új stílust a palotaépítészetben. Változatos párkányokkal, oszlopokkal és féloszlopokkal tagolt *façade*-jaik szakítottak a gótikus homlokzatok síkszerűségével; nagy méretű, sűrűn elhelyezett ablakaik pedig megnyitották a palotákat a csatorna irányába. A Lombardo és Codussi által bevezetett nyelvet gazdagította a 16. században a firenzei származású, de Rómából érkező Jacopo Sansovino (1486–1570): a Codussi tervezte Palazzo Vendramin Calergi (1481–1509) által kijelölt úton születtek meg a Stüler számára bizonyosan fontos mintát jelentő, környezetüket fölényesen uraló paloták, mint a Palazzo Dolfin Manin (1536–1545 után) és a Palazzo Corner della Ca’ Grande (1550 körül – 1564).

A 15. század velencei építészeinek palotái egy csapásra „alakították át” a gótikát reneszánszá; ahogy a 19. században többen gondolták: a bizánci félköríves stílusnak az építészeti nyelvbe való újbóli bevezetésével. A velencei *quattrocento* és korai *cinquecento* (palota)építészete tehát adekvát hasonlata lehetett annak, amit az Akadémia palotájának megalkotói gondoltak a magyarságról: a keleti eredetű nép sikeres egyesülését a Nyugat kultúrájával. Az itáliai reneszánsz, és vele együtt (illetve rajta keresztül) az antik kor szellemiségét felelevenítő épület pedig egyben a polgárosodásba, a civil szférába, a középírátegekbe vetett töretlen hit kifejeződése is (volt).

A velencei reneszánsz formáinak megidézésében rejlő frissesség az Akadémia székházának sajátja. E tulajdonságot a város (későbbi) neoreneszánsz építészete – túlnyomórészt – nélkülözi, sőt a barokk elemeknek a reneszánsz formák közé való mind aktívabb elegyítése miatt nehézkessé teszi az eredetileg neoreneszánsz stílusúnak tervezett épületeket. A Magyar Tudományos Akadémia Stüler tervezte székháza viszont a város szívében, a Duna partján állva ma is a tudományok és művészetek vezérelte felvilágosult, európeér szellemiséget képviseli.

U. B.

Ismeretlen fényképész: A Lánchíd, háttérben az Akadémia épülő palotája a beállványozott rizalittal, 1864

Fénykép, 57 × 95 mm, karton, 65 × 105 mm

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény, Budapest-képtárház 080099

